

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри іноземної
філології, українознавства та
соціально-правових дисциплін
Протокол № 1 від 01.09.2022 р.
Завідувач кафедри
_____ С. А. Остапенко

РОБОЧА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ
«ПОРІВНЯЛЬНА ЛЕКСИКОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКОЇ
ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»

Ступінь: бакалавр

Кількість кредитів ECTS 4

Розробник:
Куц М. О., к.п.н.

2022 – 2023 навчальний рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
Обов'язкова (для студентів спеціальності "назва спеціальності") / вибіркова дисципліна	Обов'язкова для ЗВО спеціальності 035 «Філологія»
Семестр (осінній / весняний)	весняний
Кількість кредитів	4
Загальна кількість годин	120
Кількість змістовних модулів	2
Лекції, годин	20
Практичні / семінарські, годин	20
Лабораторні, годин	-
Самостійна робота, годин	80
Тижневих годин для денної форми навчання:	
аудиторних	2,5
самостійної роботи студента	5
Вид контролю	екзамен

2. Програма навчальної дисципліни

Мета – надати студентам теоретичні основи розуміння мови як інтегрованої сигніфікативної одиниці, що розвивається, зокрема принципів організації та функціонування лексичних систем англійської та української мов у їх зіставленні, установити закономірності й розбіжності в обох мовах на лексичному рівні.

Завдання – ознайомити студентів з категоріальним апаратом та ввести в курс основних понять дисципліни; розширити знання студентів про основні напрями досліджень у галузі лексикологічних студій; навчити студентів розпізнавати аломорфні та ізоморфні риси у лексичних системах англійської та української мов; домогтися від студентів вміння виявляти спільні та відмінні явища лексичних систем англійської та української мов у зіставленні на семасіологічному зрізі; сприяти розвитку у студентів умінь та навичок користування різними видами словників; засобами феномена негомогенності і неконгруентності семантичного обсягу лексичних одиниць у зіставляваних мовах виявляти можливі труднощі при перекладі та вчити студентів пошуку адекватних засобів перекладу.

Предмет – історичний процес розвитку лексикологічного прошарку англійської та української літературних мов.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

Тема 1. Предмет та завдання контрастивної лексикології. Методи структурного дослідження лексики.

Тема 2. Слово, його структура та мотивація.

Тема 3. Словотвір. Зворотний словотвір. Конверсія. Синтаксичний

словотвір. Складні слова.

Тема 4. Словотвір (деривація). Скорочення. Акроніми. Оказіоналізми. Семантичний словотвір.

Тема 5. Функціональна диференціація лексики.

Тема 6. Семасиологія. Семантичні процеси. Полісемія слова. Синоніми.

Тема 7. Антоніми. Омоніми. Пароніми.

Тема 8. Фразеологія.

Тема 9. Етимологія.

Тема 10. Сленг.

Опанування дисципліни дозволяє забезпечити:

1) формування:

інтегральної компетентності:

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

загальних програмних компетентностей:

здатність бути критичним і самокритичним.

здатність учитися і оволодівати сучасними знаннями.

здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

уміння виявляти, ставити та вирішувати проблему.

здатність працювати в команді та автономно.

здатність спілкуватися іноземними мовами.

здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

здатність проведення досліджень на належному рівні;

фахових програмних компетентностей:

усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ;

здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні;

здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов, що вивчаються;

здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію;

здатність вільно, гнучко і ефективно використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя;

здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних та літературних, фактів, інтерпретації та перекладу тексту;

усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземними мовами;

здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів;

усвідомлення науково-технічної термінології та вміння застосовувати її у процесі перекладу.

2) досягнення **програмних результатів навчання:**

вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями і нефахівцями державною та іноземними мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації;

ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати;

організовувати процес свого навчання й самоосвіти;

співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо;

використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності;

розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів;

знати й розуміти систему мови і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності;

характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію;

знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній й діяльності;

аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють;

використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

забезпечення міжмовної та міжкультурної усної та письмової комунікації та міжмовного і міжкультурного обміну інформацією в різних галузях шляхом перекладу різноманітних за змістом та жанром текстів іноземною (іноземними) та українською мовами.

здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності;

збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання;

мати навички управління комплексними діями або проектами при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності в галузі обраної

філологічної спеціалізації та нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах.

3) набуття **результатів навчання** (згідно Дублінських дескрипторів):

– **знання:**

- методологічних принципів порівняльної лексикології як науки, історії та основних напрямків її розвитку;

- сутності основних лексикологічних категорій (лексична система мови та її структура, синтагматика, парадигматика, синхронія, діахронія, семантична структура слова, семасіологія, етимологія);

- семантичної структури англійських та українських слів, типів значень слова, денотативного і конотативного компонентів лексичного значення слова, аспектів конотацій;

- мотивації значення як лінгвістичної універсалії, кореляції типів мотивації в англійській та українській мовах;

- історичних змін в семантичній структурі слова;

- семантичних паралелів в лексикології, специфіки полісемії, синонімії, антонімії, омонімії в англійській та українській мовах та ін.;

- особливостей фразеологічної номінації в англійській та українській мовах, проблеми диференціації слова, вільного словосполучення і фразеологічної одиниці, характерних ознак фразеологічних одиниць, різних підходів до їх вивчення;

- процесів словотворення в англійській та українській мовах, особливостей афіксації, словоскладання, скорочення й конверсії;

- етимології словникового складу англійської та української мов;

- шляхів й джерел запозичень, типів запозичень за ступенем асиміляції, неологізмів й інтернаціоналізмів; лексичних паралелей в залежності від варіантів і діалектів англійської та української мов;

- стилістичної диференціації лексики англійської та української мов;

- функціональних стилів;

- нейтральної лексики, книжної й офіційної лексики, стилістично зниженої лексики, колоквиалізмів й сленгу;

- проблем лексикографії;

- історії розвитку британської та української лексикографії, типів словників.

– **уміння/навички:**

- працювати зі словниками різних типів;

- використовувати різні методи порівняльного аналізу лексичних одиниць англійської та української мов в умовах білінгвізму;

- порівнювати специфічні особливості лексичної системи англійської мови з лексичними системами рідного і близькоспоріднених мов;

- аналізувати лексеми англійської та української мов з точки зору їх структури, значення, походження й функціонування під час практичної діяльності перекладача.

– **комунікація:**

ефективно встановлювати і підтримувати комунікацію в навчальних ситуаціях, здійснювати чіткі та детальні повідомлення на різні теми та аргументувати свою позицію щодо обговорюваної проблеми;

вільно спілкуватись із носіями мови, чітко, детально висловлюватись з широкого кола тем, виражати свою думку з певної проблеми, наводячи різноманітні аргументи за і проти;

– **відповідальність і автономія:**

застосовувати міжкультурне розуміння у процесі безпосереднього усного і писемного спілкування в академічному та професійному середовищі;

належним чином поводити себе і реагувати у типових академічних, професійних, світських і повсякденного ситуаціях, а також знати правила взаємодії між людьми у різних ситуаціях.

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	У тому числі			
		л	п/с	лаб	срс
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1: Мова як функціональна система. Словотвір в англійській та українській мовах					
Тема 1. Предмет та завдання контрастивної лексикології. Методи структурного дослідження лексики.	14	2	1		11
Тема 2. Слово, його структура та мотивація	14	2	1		11
Тема 3. Словотвір. Зворотний словотвір. Конверсія. Синтаксичний словотвір. Складні слова.	15	2	2		11
Тема 4. Словотвір (деривація). Скорочення. Акроніми. Оказіоналізми. Семантичний словотвір.	17	2	4		11
Разом за змістовим модулем 1	60	8	8		44
Змістовий модуль 2: Лексична семасіологія					
Тема 5. Функціональна диференціація лексики.	12	2	4		6
Тема 6. Семасіологія. Семантичні процеси. Полісемія слова. Синоніми.	10	2	2		6
Тема 7. Антоніми. Омоніми. Пароніми.	8	2	1		5
Тема 8. Фразеологія.	10	2	1		7
Тема 9. Етимологія.	10	2	2		6
Тема 10. Сленг.	10	2	2		6
Разом за змістовим модулем 2	60	12	12		36
Усього годин	120	22	20		80

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема заняття	Кількість годин
1	Практичне заняття Методи структурного дослідження лексики	1
2	Практичне заняття Слово, його структура та мотивація	1

3	Практичне заняття Словотвір. Зворотний словотвір. Конверсія. Синтаксичний словотвір. Складні слова.	2
4	Практичне заняття Словотвір (деривація). Скорочення. Акроніми. Оказіоналізми. Семантичний словотвір.	4
5	Практичне заняття Функціональна диференціація лексики.	4
6	Практичне заняття Семасиологія. Семантичні процеси. Полісемія слова. Синоніми.	2
7	Практичне заняття Антоніми. Омоніми. Пароніми.	1
8	Практичне заняття Фразеологізми	1
9	Практичне заняття Етимологія.	2
10	Практичне заняття Сленг.	2
Всього		20

5. Розподіл балів, які отримують студенти

Вид контролю: екзамен

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ рівень сформованості компетентностей студента оцінюється у випадку проведення екзамену: впродовж семестру (50 балів) та при проведенні підсумкового контролю – екзамену (50 балів).

Оцінювання студентів протягом семестру (очна форма навчання)

№ теми практич- ного заняття	Аудиторна робота					Позааудитор- на робота	Сума балів
	Тестові завдан- ня	Виконання практичних завдань теми	Обговорен- ня теоретичних питань теми	Індиві- дуальне завдання	ПМК	Завдання для самостійного виконання	
Змістовий модуль 1							
Тема 1	1	2	1			0,25	4,25
Тема 2	1	1,5	1	2		0,25	5,75
Тема 3	1	1,5	1			0,25	3,75
Тема 4	1	2	1			0,25	4,25
Разом змістовий модуль 1	4	7	4	2	5	1	23
Змістовий модуль 2							
Тема 5	1	2	1				4
Тема 6	1	2	1			0,25	4,25
Тема 7		1	0,5			0,25	1,75
Тема 8	1	1	0,5			0,25	2,75

Тема 9	1	2	1			0,25	4,25
Тема 10	1	1	1	2			5
Разом змістовий модуль 2	5	9	5	2	5	1	27
Разом							50

**Оцінювання студентів протягом семестру
(заочна форма навчання)**

Поточне тестування та самостійна робота				Підсумковий тест (екзамен)	Сума в балах
Змістовий модуль 1	Індивідуальне завдання 1	Змістовий модуль 2	Індивідуальне завдання 2	50	100
15	10	15	10		

Загальне оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	
60-69	E	3, «задовільно»
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	